

A BŐRÜNKÖN ÉREZZÜK, MI TÖRTÉNIK A VILÁGBAN

Gilbert & George: *Bűnbak képek Budapestnek*

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, Budapest
2017. július 8 – szeptember 24.

A művészekkel beszélget Ivacs Ágnes és Uray Ágnes

GILBERT ÉS GEORGE három évvel a rendszerváltás után, 1992-ben járt Magyarországon a tíz országon át utazó *Cosmological Pictures* sorozattal, melynek az Ernst Múzeum adott otthont.¹ Ebből az alkalomból egy film is készült,² amelyből részleteket láthattunk a Ludwig Múzeum kiállításmegnyitóján.

G&G érdeklődve nézik 25 évvel ezelőtti önmagukat – a „két embert egy művészen”, ahogy ők mondják –, hallgatják a tolmács magyarázatát. Kérdésünkre, hogy *milyen benyomást tett rájuk Budapest akkor és ma*, így válaszolnak:

Gilbert: Mintha a vasfüggöny mögött készült volna ez a film, csupa fekete-szürke jelenet.

George: Akár Montevideóban is lehetett volna.

Gilbert: Visszacsoportunk a 19-20. század fordulójára. Imádjuk ezeket az épületeket, különösen az Arts & Crafts építészetet.

¹ Gilbert & George: *A Világegyetem Képei / The Cosmological Pictures*. Ernst Múzeum, Budapest, 1992. június 11 – július 17.

² Gilbert & George Budapest (1992, Mongúz Stúdió Budapest – Pesti Doboz – Fríz)

George: Azóta minden megváltozott.

Gilbert: Budapest ma olyan, mint Torino. Csodálatos! Sőt, még szebb a hegyeivel meg a hidaival. Csodás látvány!

Á&Á: *Merre jártak? Volt alkalmuk megnézni a török fürdőket is?*

Gilbert: Voltunk hajózázni és a Vásárcsarnokban ebédeltünk.

George: A fürdőkre sajnos nem jutott időnk, holnap utazunk haza.

Gilbert: Mindig így van ez. Megtesszük, amit kell, aztán már megyünk is vissza dolgozni.

Á&Á: *Hogy ránk milyen benyomást tesz Gilbert and George, akik két és fél órája egyenes tartással, nyakkendőben, tweedöltönyben ülnek egy kényelmetlen padon és joviálisan, mi több energikusan válaszolnak az újságírók kérdéseire, arra csak Gilbert szavajárásával lehetne*



© Végel Dániel / Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum Adattára

pontosan válaszolni: „extra-or-dinary”, azaz elképesztő, hogy micsoda izig-vérig „angol” úriemberek.

A Bűnbak képek közös vonása, hogy (szinte) mindegyiken megjelenik – G&G mellett, a testük határain belül és kívül – a jól ismert szódászfion-patron, mely emberes mérete, töménytelen mennyisége vagy baljós kontextusa miatt előbb-utóbb bombaként robban.

George: Amikor szombat reggel kimegyünk az utcára, mindenhol ott hevernek ezek a kis bombák, a nevetőgázzal töltött patronok, amit a fiatalok kábítószerként használnak, miután bezárnak a kocsmák. Fognak egy zacskót és abból lélegzik be a tartalmát...

Gilbert: Angliában betiltották, mert nagyon veszélyes.

George: Szép kis gyűjteményünk van már belőle a műteremben...

Gilbert: És amikor mi megcsináljuk a képen, akkor az már valami más: azok már (ön)gyilkos bombák.

George: Joseph Priestley-nek hívták azt a felvilágosodás-kori polihisztort, aki megtalálta a dinitrogén-oxidot, ő persze másra használta: szódavízet készített belőle.

Gilbert: A hangsúly a másféle használaton van, hiszen azért maradtunk kívül a rendszeren, hogy szabadon beszélhessünk bármiről.

George: Hisszük, hogy a művészetnek olyasmit kell mondania, amit még nem mondtak ki azelőtt. Ötletekkel telve megyünk be a műterembe, már ismert, mégis új igazságokkal. Eredetiek akarunk lenni. Ha mi nem készítjük el azt a képet, amit szeretnénk, senki más nem fogja. Valami újat szeretnénk adni a világnak.

Á&Á: *Azon morfondírozunk, vajon arra céloznak-e, hogy tanítani szeretnék az embereket.*

Gilbert: Mi csak kérdéseket teszünk fel.

George: Mi úgy fogalmazunk, hogy kézen fogjuk a nézőt és megmutatjuk neki, mit gondolunk, és hogyan érzünk. A művészet számunkra azt jelenti, hogy barátságot kötünk a nézővel, hogy amikor hazamegy a kiállításról, legyen igénye elbeszélgetni róla vagy ajánlani valaki másnak. Olyan ez, mint amikor elolvassuk egy könyvet: senkinek sem fogod elmesélni az egész történetet, de elmondod majd egy barátodnak, hogy az a könyv mi mindent változtatott meg benned. Ez a kultúra szerepe.

Gilbert: A kultúra ereje! Hiszünk a kultúrában, hiszünk abban, hogy a művészet, az irodalom, a zene, a vizuális művészetek és a film képes megváltoztatni a világot. Tudjuk, hogy tökéletesen megváltozott a világ az elmúlt hetven évben, és ezt el is fogadjuk, egyedül azt nem vagyunk hajlandóak elfogadni, hogy megváltozott az erkölcsi hozzáállás. Az erkölcs pedig napról napra változik. Hogyan lehet azt elfogadni, hogy ami tegnap rossz volt, az ma jó?

Á&Á: *Akkor mégiscsak van kulturális küldetésük?*

Gilbert: Nem akarunk prédikálni, bár sokan ezt hiszik rólunk :)



DALES, 254 x 377 cm, 2013
copyright Gilbert & George | courtesy Galerie Thaddaeus Ropac, London – Paris – Salzburg

George: Természetesen van. Felelősnek érezzük magunkat, mert látjuk, hogy milyen kivételezett helyzetben vagyunk mi itt: van választásunk, szabadon utazhatunk, a tinédzserek fogják magukat és átrándulnak a Csalagúton Franciaországba, mindenféle népek konyháját kipróbálhatjuk, ott az a rengeteg könyv, film, tévécsatorna, internet, blog, elképesztő! Egy boldog, kivételezett világban élünk. De ezt valakiknek ki kellett vívniuk! Mások szenvedtek, mentek börtönbe vagy haltak meg ezért. Mi is szeretnénk hozzájárulni ehhez, kifejezni a tiszteletünket.

ÁdÁ: A régebbi és a mostani munkákat összehasonlítva, mindketten felfigyeltünk a keretekre. Úgy tűnik, a Bűnbak képek jó részénél, ráadásul éppen abban a teremben, ahol az interjút készítjük, megjelenik egy vörös vagy sárga festett keret a tényleges képkereten belül. Mi a célja ennek a keretnek a keretben?

George: Kezdetben teljesen gyakorlatias oka volt: a magazinok folyton megvágják a képeket, ahogy a sajtófotókat. Ez nekünk nem tetszett, ezért hozzáadtunk a képhez egy plusz keretet, hogy ezzel is nagyobb legyen.

Gilbert: Ráadásul így művibb lesz a kép. Ez hozzátartozik a koncepcióhoz, játék a lezárással és a nyitottsággal, hogy ki-be járhatunk a keretből, ezért lógnak bizonyos részletek túl a kereten.

ÁdÁ: Ha az önök élete a művészet, ahogy mondják, akkor talán párhuzamba állíthatjuk a képkereteket az életüket megszabó keretekkel. Az önök életének a keretét azok a rituális rutinkok adják, melyekről rendre beszámolnak. Nevezhetjük ezeket kereteknek?

George: Valóban nagyon fontosak számunkra a rituálék. Szükség van a rendre. Nem csinálhatunk örült dolgokat, ha magunk körül nem tartunk rendet.

Gilbert: Nagyon rendszeretők vagyunk. A műtermünk is rendszerezett, mindennek megvan a maga helye, tudjuk, mit akarunk csinálni, az életünk

is szervezett keretek között folyik. Elme-gyünk reggelizni, ebédelni, nem főzünk otthon, erre nem vesztegetjük az időt, ahogy az öltözködésre sem: egyenöltönyben járunk, erről ismernek fel minket, mindenki rögtön látja: itt jön G&G! A művészetben is kitaláltunk magunknak egy saját formát, ami egyedülálló: a negatív képből kiindulva alkottuk meg a képet. Nem volt szükségünk ecsetre, mert úgy véltük, a negatív erőteljesebb, és mindig olyan nyelvet akartunk teremteni, amely képes szembesíteni a nézőt a víziókkal, és hatásosabb a festészetnél.

ÁdÁ: Meglepődünk rajta, hogy G&G őszintén megütődik azon a felvetésen, hogy a komputerek időközben megkönnyítették a dolgukat.

Gilbert: Mi a mai napig mindent kézzel csinálunk. Mindenhez vázlatot készítünk.

George: Azt szokás mondani a képeinkre, hogy komputeralapú művészet, de ha ezt elfogadnánk, akkor Rembrandtot ecsetalapú művésznek kellene neveznünk.

Gilbert: Részekre bontva készítjük a képeket, külön a háttérret, az előteret, a figurákat, motívumokat, az arc félig áttetsző, mögötte elmosódott – ezt egyáltalán nem egyszerű

megcsinálni, és mi mindent kézzel csinálunk.

George: Nincs az a komputer, ami ilyen képet készítené!

Gilbert: Megvan a vízió, amit el akarunk érni, a személyes nézőpontunk a művészetről, a vallásról, a politikáról, az emberekről és ezzel szembesítjük a nézőt.

ÁdÁ: Arra reagálnak a művészetükkel, ami a világban történik? Mert ezek a képek egyfajta dance macabre-t idéznek...

Gilbert: Elég kinyitnunk az ajtót és látjuk a világot. Nem kell semmit kitalálnunk.

George: Elég kimennünk a házuk elé, és a bőrünkön érezzük, mi történik a világban. A tévében ma csak a Londonban, Brüsszelben, Nizzában robbanó gyilkos iszlám bombákat látni. Egy modern vallási háborút.

ÁdÁ: A páncélszerű maszk a képeken a védekezést szolgálja?

Gilbert: Igen, a védekezést művészi módon, és talán visszatekintés a kereszties háborúkra, amiket a keresztények indítottak a muszlimok ellen.

ÁdÁ: A védekezéssel azonnal a kulturális pajzs-ként hordott öltözködésre asszociálunk, és nem álljuk meg, hogy fel ne tegyünk a kérdést, nem azért járnak-e öltönyben, hogy ezzel védekezzenek. És ezen a ponton elszabadul az abszurd dráma – nem is annyira a pinteri, mint inkább a nyelvileg morbidabb ionescu-i abszurd: G&G elemében van, hiszen imádják az egymást erősítő-kioltó ripsztoztok.

Gilbert: Dehogynem, persze, hogy ezzel védekezünk. Ha öltönyben vagy, úriembernek tartanak, és azt mondhatod, amit akarsz.

George: Mindig kapunk asztalt az étteremben, és ha öltönyben vagy, nem viszik el a taxit az orrod elől.

Gilbert: És sokkal komolyabban veszik azt, amit öltönyben mondasz. A művészkörökben pedig csodálkozva mutatnak ránk: „Nézd, ezek csinálták a Naked Shit sorozatot! Hát nem elképesztő! Hát nem elképesztő!”

George: Ha hippiként vagy anarchiszként csináltuk volna, nem lenne ekkora hatása.

ÁdÁ: De azt mondták, nem járnak kiállításra?

Gilbert: Nem is.

ÁdÁ: Hogy nincsenek művész barátai?

George: Nincsenek. Nagyon kevés barátunk van, de hozzájuk nagyon ragaszkodunk.

Gilbert: Partit adunk nekik.

George: Amikor épp adunk partit.

Gilbert: Csodálatos partikat. Fantasztikus partikat.

George: Összesen hat-nyolc, esetleg tíz embernek.

ÁdÁ: Netán főznek is nekik?

George: Kizárt. Ellenkezik a hitünkkel.

Gilbert: Az elmúlt hatvan évben nem főztünk még egy tojást sem.

ÁdÁ: Kávét vagy teát?

Gilbert: Neszkávét.

George: Kizárólag neszkávét.

ÁdÁ: A röpké fél órára szabott interjúidőben az utolsó kérdésünk a bakancslistára vonatkozik, vagyis arra, hogy mit szeretnének még feltétlenül megtenni az életükben. Érzékeny pontra tapintottunk, talán már sokszor feltették nekik ezt a kérdést, de ismét győz az angol humor és a hidegvér.

George: Korai még ez a kérdés.

ÁdÁ: Akkor talán fogalmazzunk úgy, hogy mik a legtávolabbi reményeik?

George: Reméljük, hogy másfél vagy két év múlva meg lesz már az alapítványunk, egy gyönyörű épületben. Azt szoktuk mondani a fiatal barátainknak, hogy azért tesszük, hogy halhatatlanok legyünk. Erkölcstelenek? – kérdik erre ők. Igen, azok. Hiszünk a sejtbiológia fejlődésében.

ÁdÁ: George szövegében – ami magyarral lefordíthatatlan, mert arról szól, hogy ők „immortal”, azaz halhatatlanok szeretnének lenni, amit a fiatalok „immoral”-nak, azaz erkölcstelennek értenek – Gilbert próbál enyhíteni, noha ő nyilván nem tud a magyar fordítás buktatóiról.

Gilbert: Egy kis múzeumot szeretnénk állítani a művészetünknek, a kötteinknek, hogy ha valami megrongálódik, helyre lehessen állítani, mert ott meglesz hozzá az összes negatív, minden kötet összegyűjtve, a szexről, a vallásról, ez a mi katekizmusunk...

Hát mi tagadás, ebben is egyediek. Azt vallják: soha nem akartak a művészvilág része lenni, akkor sem, ha nagy kiállítást rendeztek a Tate Modernben.³ Mindig is kívülről akartunk maradni, és azok is vagyunk, mint a szerzetesek – mondja Gilbert. Mire George még rátromfol: Tényleg úgy nézünk ki, mint a szerzetesek?

³ Gilbert & George: Major Exhibition. Tate Modern, London, 2007. február 15 – május 7. Ld. <http://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/exhibition/gilbert-george>; <http://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/exhibition/gilbert-george/gilbert-george-major-exhibition-room-guide>

NETOVÁBB / KYBOSH, 151 x 191 cm, 2013
copyright Gilbert & George | courtesy Galerie Thaddaeus Ropac, London – Paris – Salzburg

